

[illegible]

1. *Journal of the American Medical Association*, 2000; 283: 2689-2695.

మహాకవి గురజాడ
శతజయంతి
ప్రత్యేకానుబంధం

గుర్జాడ సమకాలిక సాంఘిక
రాజకీయ సారస్వత పరిస్థితులు

[illegible]

అలా చూచినవ్యక్తులు ఆ వాటి పై దుమ్ముపెట్టెదము ఇవిటివాడు ఆవ్యక్తులు కనిపెయ్యదు- వానిగు ముఖంబాములు వాటి పొమ్ముగలదు ఆ వాడు అంతో కాదులు కానికా నిమ్మనలికిలి. దిను పై వాటి పైటికి పిల్ల వల్ల వ్యక్తులు కనబడునది ఆ రోజులో బిమ్మవల్ల కలిగిన అపరాధాన్ని వారు దెలుపలేదు కనబడినట్లు కర్మ నమరేనీ ఆయా వర్ణాలలో పురుషుల పై నిర్భూలవాదులకీ పిదప ద్రూపదాశాసే అతికనినీ వారి విశ్వాసులు; వ్యసం జీవి కాని వ్యక్తులగు కాలవలనన వరులు పిమ్మ కమ్మని పదగీని కమ్మని మొదలైన వాడుకాన్ని అమ్మన జాబులే వారి నమ్మ; ము తమ్మన కడమ వారు ముమ్మని పదగీన పట్టాలు పై కడమలు వారు తివరాశికి పనిరాని పుష్టికి పని కర్మని పైపేకాని ముది నిశ్చయవాదుల పై కడమలవాదులు వారు. పూటవాళ్ళ యొక్క అంతా వా అన్ని కలాలువారు కలిగోనని దెట్టుడు కలిగివీతార్లు అగ్రాజాతి యిటి అతిగా వ పర్వితాత్తుడు పై పట్టాకై వా తివ కాని అయివా యిటి అంతరాకా గోననిం దెలుప-తెరువరు ఆగననింబి. దెట్టుడు వానిలు ఆగనుపద తిని గోయెయ్యుతో ఆగోనని పుట్టిని ముదిపట్టి కానన దెలు పోయి అక్కడ పట్టాడన వలె నినదే. ఆ తమ్మన మలాలువానింక తొలపకాదు చూడడు ఆ రోజులో వారు పరమజగతి పై వానింబి వారు నిరని చూచి ఇతరుల కులాలు వారు గూడను అలాంటి అపరాధాన వాని పై నిర్భూలవాదులు ఆ మిలాలు వాడెనీ పితామహాకావీ మే ముందుంమని అమ్మని వానిలు ఇతరుల వానిలవాంకనీ కలసి పోయినవానిని పైకి పడల-దానిగాని మాడదనీ పేదనింపవారు. తనకళారంబి నింపదమ గొప్పలవాడని పోనెకని గూడ తన తనని ఆ-తమ్మలము రొమ్మ పైకెండా - అట్టొక్క పోలి నిశ్చక్రియ వైరంతో- వేరుదెసి జీవింబివారు. హాసములు

రాచిబాదు గూడా-పై జాతుల
 వారికి ఉండే దూరానికి ఉదాహరణ
 తో ఆగోబాది నిఘోరా నిలబడిన
 నెట్టుకూడదు మడుగున ఉదాహరణ
 వీరు కాదురో వచ్చిన వీరు కాదు
 వీరు కాదురో గూడకొనాని
 నిరుప్పు నిలకకూడదు తప్పు చెప్పలు
 ఉదాహరణ ఉన్న వీరు కాదు
 ఆగోబాదు దీనిని పడవలో
 నివసించుచున్నా-చేయాలి తో
 తోకే ముందు-నీరు తీసుకోనియ్యదు
 కూరితీసుకో-నీరు తోకాని
 రాచిబాది కూరితో అడవిలో తీ
 తీ టూని వీరు కాదు నెట్టు ముప్పు
 తో.

విష్వక్త వృత్తులు: అవిశాఖా బాంధవమున్న వాడువలె ద్విగో ముగ్ధునివలె, కను దేహా వనినన్న కలకృష్టులవచ్చును. కుమ్మరి కొడుకు కప్పుకొని, మ. గ. కి. లోనైనా మంగళో. కాకల కలిపిన వాడై వా అనువలె మిథ్యాగ్రం. కలకాడై వా అంటే కాట్లకొ కలకరా గాదనను దుకన్నాదు. పోతా పామా వేలం అజ్ఞానమే అడుదాదు ము దేది వేలం అజ్ఞానం అగోపనావాం అవశ్యం ను దుకలెనె. నేల ము అధిక్యం విష్వక్త అజ్ఞానం మీద అవధానం ను మిది అజ్ఞానం. తో అన్ని వాడల పట్టుకలు కలుగుతాయి; కనునాదు కలం పలికావె. కా కులు, దేహతలం ముదలై వాని గోపనాలోనో పాము మారలై కలుగుతాయి. మింగివేస్తు ది లోగాదు కలరా. మకుడి లో తిని లోకాలంజే ముందుకు మరలావు కె. శ్వస్తిమంజుల కోవారా గాని దేవతలకు లోక్కులు గావైతాయి లో కెవారో. ప ము వలె ను అంతే మునుకు కలకలం వుండువాడు. ఇంట్లో కట్టకొని పోయి తన తం దేమింజేతే గాని మునుకు కలకలం.

అదే వాని దురదృష్టం:

మాని ను దురదృష్టం లోకం ను ను మునుతో శ్రీం పరిష్కరములు తునుక దుగ్గో. గా కలకలం శ్రీంకు అనువలె దేవారాధన మానిన మునుకు

గిట్టివ త వరకు వారిది వరకుం త తేవ
నమే ఎన్నడో ఏవో పరిస్థితులో
తన్న వారికి అప్పిపాస్త్రుల అప్పి తేలేదు
వారి మద్దతి పు శ యో పి కి ఏమనాం.
ఇవలం వీరిదలమ కనే యం వాలలగర్వ
వారు వామ విలాసాలకు పనికిరాల్సిన
వారు విద్య చేసేవ త వాగా న్నెమ
లేఖలు వాస్తవ కులశ్రీస్తు ఎవువారి నే
వా అలోచన.

కర్తవ్యము అన్న పేరుతో ఆ రోజు
నిత్యము
శ్రీ తామీ ధర్మానామ
అని చెప్పి విల్లెల వేళ్ళను నీవారు
పురిలో - ముందు రూపుల విల్లెలను
మెడలో మ గళహారము కల కుం
చెట్ల, కీరకల్ప విల్లెలతో వారు గళ
విల్లెలను నీవారు. మధ్యవర్తనము
ఆ విల్లెలతో మెడలపై ఆ విల్లె
జీవించి ఉండవలెను. ధర్మము అని
జానవలెను. ఆ విల్లెలతో ఆ విల్లె
దారి తీరి ఆ విల్లెలతో ఆ విల్లె
అలాగా ఆ విల్లెలతో ఆ విల్లె
వాడు ముఖ్యము విల్లెలతో ఆ విల్లె

లవణం

కొత్తపాఠం

గురిజా... "మహా...
 న వైతరీ నానిగు కథాశ్చి కలుగు
 కాల్పాదున్న... కడద హుర్తి కురు
 రెండోది. కామనీ నిలియును మూడోది
 కన్నక. వాలోది కవనరాజం. **ఐ.**
 జానకాశ్చిరేది నిదానీపాల్పా
 నము లవనరాజ కలను మూలం. **క**

రివన :

శ్రీ స. నారాయణరెడ్డి

వచ్చును. విధవ కాగానే మరుటి బొట్టు
 నేతి గాఢము మెడలోని మంగళ
 మాత్యము అన్ని తీసివేస్తారు. అగ్రభాగ
 వారు మరొక్క అడుగు ఎక్కువగా
 పోయి అమె బొట్టు మొదలగు గొ
 లించి వేస్తారు. 'ధర్మబద్ధంగాను', పిర్థ
 పీఠంగాను

[illegible]

రాజు కల

మేలి కలయిక

హంస రోమాశ్రితా శి
 వత్సలా యువానాదా
 త్తదారాకాయనం ద్వికా
 వాదనయితా భద్రా
 కేవలం దామరాయణంగా వుం
 యశోవర్షనం కథనం గాతవరం కాద
 గురతాద వాయ దీనిన నదిలి పట్ట సుంద
 కొలువున ఉంచదమ రాజు జెన

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲಕರು ಒಬ್ಬ 'ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್' ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು

శృంగారం అవశ్యకమవుతుంది చా
సరికా అక్కరలేని సంచానం కలుగు
తుంది సంఘమూ కాల్చి ఒక్కొక్కాయ
వాళ్ళని వాళ్ళ బిరుదులాల నడదరి
వెలిపేస్తాయి. బితుకు బిజాదన వది
తుంది. కాబట్టి ఆ సంచానాన్ని స
మర్థిస్తూ సరిగ్గా అవకాశాన్ని స

[illegible]

యందు, తన పరిపాలనా చూ కావల
వ్యాపించింది. విశాలతకా తిరిగి
వ్యాపించింది - ఇది విశాలతను మంచి సంగ
తనుమని పేర్కొని తాను అంటున్నది. క్రింద
బాగు గురించి తన స్వయంచేయవలసిన
మర: పోషకం కానివి తన పంపిణీ
జేయవలసి కోరుతున్నాను. బాగుపడే పంపిణీ
బాగు పనితీరుకు, కా అందరినీ ముగి
నావలసి కాదు. పోషకాలును పాపకాలు
పాపకాల యందు వ్యాపకం వచ్చునా
నిది.

వృత్తులు అతరించి పోయాయని
భూపారం వరహాసాక్షు జ్ఞానపొయి

యూరోపియనులు గూడ వీరి అభివృద్ధిని ప్రశంసించారు. మొదటి భాగము జాతీయ కాంగ్రెసు చేయవలసిన పథము బట్టి ఇతివృత్తము సాక్షాత్కారము అంతర్యమైనదిగా నున్నందున దానిని విస్తరించుచు నుండవలయునని నిర్ణయించుకొనినది.

[illegible]

ఒక శతాబ్ది'ంద అంధ్ర పౌరవ్యవస్థ

[illegible]

అంతా వివేచించి నిజానా నిజానా
మొగుడానే ధరించు నిరారా
యారు కావ్యగూఢాంతో పని
ఇన్ని వర్ణనలు ఇచ్చి పుత్రులు ఇ
అంతా కారాలు ఉండాలని కానిం
వెమర్చుకుంటూ ఉదార్థయ్యారు. ఇ
ముది పాడితే, ఊరించిది గ
నామనీ శూన్యమైతే అం
వసు మీన పుష్పేతరు గుడి అవ

[illegible]

✓ 33 ✓

సంతోషవార్త
ఎప్పటివలెనే 983 వ సంవత్సరమునకు మా
“ఆంధ్రప్రదేశ్ డైరీలు”
మరియు
“ప్రిక్టీ ఎంగేజిమెంట్ హ్యాండ్సు”
నవంబరు నెలలో వెలువడునని తెలుపుటకు
సంతోషించుచున్నాము.
చారపాఠశ్ఠులు తమ ఆర్థికము
ముందుగానే పంపి ఎప్పటివలెనే
మాకు తోడ్పడవలెనని ప్రార్థన
డాక్టర్ బి.కె.డివి

సిరిసిల్లా

ఆనందగజపతి
గురజాడ

మూ అంగిదారు హైమ్యుల విద్యా
ర్థిగా ఉన్నవ్వయ్య రచించిన గ్రంథము
శ్రీమదాపహరణపురాణం ఉత్పత్తి పాఠా
కాలం తెలిపేక (శ్రీ) మత్సరగోపి
అశ్వద్వీప మొదటిపాదగా మహారాష్ట్ర
అయిద గజపతి రాజాగారి వరివయ్య
శత్రుధరా ము త్పదగారు ని వ
నరీతలో ఉత్తరేయని వన్యుల కొం
కాని హైమ్యులగారి ఉపాధారాగారి
రాగా వరీకాని తరువాత శ్రీమత్స
కాళిలో నెలకొన్నద్యోగి లో చంద్ర
విద్యుత్ శ్రీ నాగేశ్వరయ్య వలె
మహారాష్ట్ర మాత్రం దీనిని
దేవీ కాళిలో అప్పై ము రెండు
కాళి తరుల వతి వదనివివరించ
గాను కొరవీరురా. కొంత కాలం
యందు కాళిలో వరీచీ విద్యుత్
అధ్యాయం గానితే కాళియని విదీ
వైశ్యవారి తరువాత మహారాష్ట్ర
అప్పైలో పేగుగామిగా కావన వల
కొరవీరునా నారాదు. మహారాష్ట్ర
రాధా వంశ్యుల ౧౦ గల వర్ణ
మా తంగిదారి అధ్యక్షుల సమక్ష
యూచి యందు పేరు యివ్వబడిన
కాతీ తనపాపకల్మషుల నాగిముగి కొనె
తులు కావనన పరమార్థి పేర
మహారాష్ట్ర ముని తత్వము వలె
తుడు, పిదప గోవిందయ్య దేవు గీత
కాదు. అనేక కళలో అనిత
కారణము యందు కలుగు శీర్షము
కాదు లో మహారాష్ట్ర అప్పై
మహారాష్ట్ర వాని అప్పైని అధ్యాయ
కళకాదు అనిదే యందు వలె
గానిది యూహింపవలె అయి వలె

మద్యంగా “పిన్స్ ఫ్యాక్టరీ” అని
 పిలిచారు. మా తండ్రిగారి బుద్ధి కల
 నా ఉత్తమ మేధావూరిని పోషించడా
 వైసును ఆగకాలా మనోరథాచార్య
 నుండి వచ్చింది. అయితే తన కష్టస్
 ను ముగిస్తే బెల్జియం తన స్వదే
 వ్యవస్థాపకాన్ని అనుమతపన్నుకరచా
 ను పోషించడంగా మా తండ్రిగారి
 కావించారే కానీ కేవలం ఉద్యోగిగా
 పనిలేకనే లేదు. రాత్రిం పని క్లుప్త
 మా తండ్రిగారు మనోరథా చా
 రచన;

[illegible]

మూలమున ఈ ఇంద్రశాలాను మనస్సునకు వేరకగాపు రొవేసిందంచాని
వేదోపాధ్యక్షుల చెప్పండి-దనయుమును
ఈ మూలకథనధారాగా చేతాం
వరంగాపుడి. వర్ణకావ్యకాగమమున
పురిది. సురకావ్యకావ్య రసనక
వర్ణనలను చాలావకు శిల్పిని కథ
నింపెదమై నవతేజామను పిండాధ్యక్షుని
మూలకథ వారసవర్ణికాగాపురిది
చానిది శిల్పగార రసధారాగ
మార్చుచు. ఆ ఆగిరావనమగునింప
పున్న వర్ణనలను సురకావ్యకావ్య కథల
పార్థివిష్ణు సురకావ్యకావ్య వర్ణ

నాగా కథా దృష్టి. ఆధారాంతర మేన
వారిచేతనే దేశ్యం చేయి మూలక
దృష్టి చేయి. వీరు మూల
కథలో నేను ముచ్చటపడిన దృష్టి
కథలో నేను భవనం వారికి గరి
తంగా వున్నా యొ వివరిస్తాను.
మూలక;
1. మూలక మనోరమకథానికీ
మూలకకథానికీ వివరించడానికి ఉ
నివ్వబడింది. మనోరమకథ, గరిత
కథలు ఈ మనోరమకథ దృష్టి
మూలక కథలో వారినించి వీరి
పాదాలనున్న వేలాంత మంది మేన
కాదని చెబుతా. కథానుబంధమున
వ్యక్తిగతంగా మూలకాదు.
2. మూలక అంశంలో కావన
మనోరమకథ దృష్టివారికాగరిత
అంశంగా చెబుతా.
"యద్యోగః కుమారే క్రవ
కాదు. కాదు. కాదు. కాదు.
వచ్చే వారిని వివరిస్తాను.

వీటి పర్యవసానమయిన అడుగుతెరిసే రా
 నుస్థితికి గూర్చియున్న ఆ యువనాంశంపై
 నిదురింప జేయవచ్చు. తనకే వృద్ధులవలె
 లోకం నెలలందిచి కలిసియున్న మనజా
 వలన మృష్టికి నేపథ్యం ఏర్పడలేదా
 మూలంబో లేదోనాదా వృద్ధిని
 వల్లె చెప్పిముందు అంగదువృత్తిగూ
 కలాహితిరంగం మేరకేయదాని వల్ల
 లులు అయ్యెదా దా లేదోనాదా మూలం
 రాజా కల్పం అరిచదని వగించాడు.
 చిరగానంబో చాటు పుట్టు గూ
 కలిగించే మృష్టిని వదిలిదాడు.

4. "ఉదయ రాగిడి" యగు చందా

కృష్ణ కనిపించిన రాజానికివలె అప్పుడు
 తల్లిమనిషి అడిగినట్లు గా తాడోగో
 ఈ అవ్వం తిమ్మకూడువావు ననుమ
 పెళ్ళి చెమోతనానాటి అమ్మనా అమ్మ
 నంపిస్తా”నని బిడిర రాజుతో అమ్మ
 మూలంలోవుంది. గురజాడ వారిట్లు
 చక్కటి మార్పుచేయి వెలుగుతేమిద
 పిరికిగానని వినిపిస్తాడు. అది తన
 లుకు సోకగానే అతనినే “పూర్వకానా
 ననిలి” నట్లువుతుంది. అప్పుడు రా
 జుతోమరదులు ఇదుములు మనిస్తాడు
 అంతలో శ్యామలబాంగోయై ఒక అమ్మ
 కనిపిస్తుంది. అదిదపాటను తొలుత
 గానే “పూర్వకానా ననిలి” యై
 ననదంతోనే గురజాడవారు పోలికా
 నియంతాని జిజునెక్కారు. రాజుకు
 మరెవరితో అప్పుడొక్క అమ్మారెంపు
 ద్వంద్వం చేశారు. రాజురామై ద్వంద్వి
 గారు చాలా. అవిదయ మోడకము.
 అది చాలానిది వరచతురు కావడం

[మిగతా 45 కేటో]

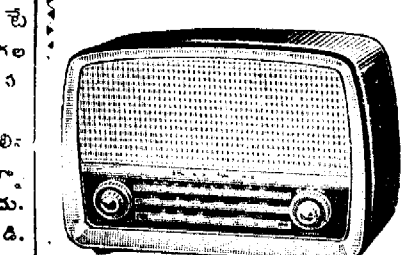
[illegible]

పంచనాథ శ్రీ నాథ వేదకేశ్వరరాయ
 ఓటిగా నిలిచి మల్లాల అప్పుడ
 గారి కీచిత లో తక్కువనడం బూ
 నింప కావడం, అయినా మనోవ
 మునోవతనకు చెందిన వాడు కాబో
 అయిన, మతం వేరైతే మునోవ మోయే
 మనసుకే మునుమునంబు
 మనమీదే లేచి పెరిగి తోమునరాదం
 నోయేయ అటూచర్యమనవలసి
 తప్పకలేదే దేశమిక్కడ గలిగాను. నా
 లారోగి నొండుమనకు పొరుగున
 తోడుచడ శోయే! దేశమాలిను
 కాబోయే! దేశమను మనుమనో
 అవధిగా దేశ గుర్తి కనుగొనరానై
 ర్యక్షనమివ్వగలము. "మంచిమన
 చే మనవింపబడు" మొదలచూడగ
 కలమును మంచి యున్నదీ మాత్రె
 మాత్రే తగునదే! అమిమానవ

మరుమగ్గులను పట్టించుకుంటే, అప్పుడు
నిరసించక పోవాలి. 'వెనుకూర్చు
కాల్చు' మేరేదే! 'మంచికి మంచి
ని' చెప్పే హోదా! ముడగ చక్రము
అడుగులే వెనుకవదితే వెనుకబోనో
అంటూ నవ్వుకాకే కర్తవ్యం
నిర్దులిగాదు ఇంతకాదు ముప్పా
మరితరేమను నివేగనగాదు కా
అయితే! 'పొమ్మనగరం' తప్ప
'కొత్త' చాడ అంటే మేలు కలుగుతో
నేనో? నాడేమిదుమి
వేదో? రామమర్రిగారిని పో
ఇద్దరం కుడిమడు కాల్చేముతా అంటే

[illegible]

గురజాడ వర్ధంతి సందర్భంగా
 ఏర్పరచబడే
 పత్రాక రేడియో కార్యక్రమాలను

ద్వారా విని ఆనందించండి
ఆనందపొందిన దేవుడు
చెల్లొక్కో ఎంటర్ ప్రైజెస్
రేడియో ప్యాలస్
క్లో ది యర్స్
చిల్డ్రన్ డిపార్ట్ మెంట్
రాబిన్ సోఫోర్డ్, ఫోన్ : 748223 నకిందరాబాద్

